

הלכות בין המצרים - חלק ה

מבוסס על קיצור שלחן ערוך סימן קכא - קכד

דיני תענית ציבור

1. מצות עשה מדברי הנביאים להתענות בימים שארעו צרות לאבותינו. ותכלית התענית היא, כדי לעורר את הלבבות לפקח על דרכי התשובה, ותהי זאת זכרון למעשינו הרעים, ומעש אבותינו שהיו כמעשינו עתה, עד שגרים להם ולנו אותן הצרות.

ולכן חיב כל איש לשום אל-לבו באותן הימים ולפשפש במעשיו ולשוב מהן. כי אין העקר בתענית, כמו שנאמר באנשי נינוה, וירא הא-להים את-מעשיהם 'ואמרו רבותינו זכרונם לברכה, וירא את שקם ואת תעניתם לא נאמר, אלא וירא הא-להים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה. ואין התענית אלא הכנה לתשובה. לכן אותן אנשים שכשמתענים הולכים בטויל ומבלים את היום בדברים בטלים, תפסו את הטפיל והניחו את העקר.

2. ואלו הן הימים:

א. שלשה בתשרי בו נהרג גדליה בן אחיקם. שלאחר שחרב בית המקדש, השאירו נבוכדנצר בארץ ישראל, ושימהו לראש על ישראל. ועל ידי שנהרג, גלו כלן ונהרגו מהם לאלפים, ונכתה גחלת ישראל הנשארת.

ב. עשרה בטבת. בו סמך מלך בבל, נבוכדנצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק, ומזה נמשך החרב.

ג. בשבעה עשר בתמוז בו ארעו חמש צרות, נשתברו הלוחות, ונתבטל קרבן התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפוסטומוס הרשע את התורה, והעמד צלם בהיכל על ידי רשעי ישראל, וזה גרם חרבנו וגליונתנו.

ד. בתשעה באב נגזר על אבותינו שבמדבר שלא יכנסו לארץ ישראל, כי אז חזרו המרגלים, ובכו ישראל בכיה של חנם, ונקבע לבכיה לדורות. ובו ביום היה החרבן הגדול שנהרב בו בית-המקדש הראשון וגם השני, ונלכדה העיר ביתר, שהיתה עיר גדולה, והיו בה אלפים ורבות מישראל. ובו ביום תרש טורנוסרופוס את ההיכל ואת סביביו, ונתקיים הפסוק ציון שדה תחרש. (ועוד יש תענית אסתר).

הלכות בין המצרים – חלק ה

3. יש חלוק בין שלש תעניות הראשונות לתשעה באב.

א. בשלש תעניות הראשונות אוכלים בליקה שלפניהן עד שייעלה עמוד השחר, והוא שלא ישן שנת קבע. אבל אם ישן שנת קבע, אסור אחר כך לאכל או לשותת, אלא אם כן התנה קדם שיישן. ואם הוא רגיל לשותת לאחר השנה, אינו צריך להתנות על השותת. ובתשעה באב, צריכים להפסיק מבעוד יום שלפניו.

ב. שלש תעניות הראשונות, מתרות ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה. ובתשעה באב, אסורים בכלן.

ג. בג' התעניות הראשונות, עפרות ומניקות המצטערות, פטורות מלהתענות. וכן חולה, אף על פי שאין בו סכנה, לא יתענה. ומכל מקום אף מי שמותר לו לאכל, לא יתענג את עצמו, אלא יאכל מה שהוא צריך לבריאות גופו.

4. הקטנים, אף על פי שאינם חייבים להתענות, אם יש בהם דעת להתאבל, ראוי לחנכם לשעות.

5. אסור בתענית צבור לרחוץ פיו במים בשחרית, או לטעם המאכל, אפלו אם יפלט.

6. מצוה על כל עדת ישראל, שעל כל צרה שלא תבוא, יתענו ויתפללו על צרתם לפני ה' יתברך שמו.

דיני הימים שבין שבעה עשר בתמוז עד ט' באב

7. כיון שבשבעה עשר בתמוז התחילו צרות החרבן, לכן נוהגין קצת אבלות מיום זה עד אחר תשעה באב. תקופה זו נקראת ימי המצרים על שם הפסוק במגלת איכה "כל־רד־פיה השיגוה בין המצרים".

8. אין נושאין נשים, אבל לעשות שדוכין, אפלו בסעודה, מתר עד ראש חודש אב.

9. נוהגין לא להאזין למוסיקה ולא לברך שהחינו בימים אלו. ולכן אין קונין ואין לובשין בגד חדש, משום דהיה צריך לברך שהחינו. ועל פרי, יש להקל לברך שהחינו בשבת, או אפלו בחול, אם לא ימצא פרי זה לאחר תשעה באב.

10. וכן נוהגין שאין מסתפרין בימים אלו, לא שערוות הראש ולא שערוות הזקן ולא כל שער שבגופו. ואסור לגדולים לספר את הקטנים.

הלכות בין המצרים - חלק ה

11. השפה העליונה שבזקן, כל שמעכב את האכילה, יש להתיר לגלחו עד השבוע שחל בו תשעה באב. אבל בשבוע שחל בו תשעה באב, יש לאסור.

12. קציצת הצפרניס, אין לאסור, רק בשבוע שחל בו תשעה באב.

13. בשלש השבתות שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, מפטירין ג' דפרענותא, שהן, דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו.

דיני הימים שבין ר"ח אב עד תשעה באב

14. משנכנס אב, ממעטין בשמחה.

15. אין בונין בנגן של שמחה או בנגן שהוא רק לרוחה. ואם קצץ עם אינו יהודי לציר לו את ביתו, אם יכול לפיסו בדבר מועט שימתין עד אחר תשעה באב, נכון הדבר. ואם לאו מתר.

16. יהודי שיש לו משפט עם אינו יהודי, ידחה אותו לחדש הבא, ולכל הפחות עד לאחר תשעה באב.

17. אין מקדשין את הלבנה עד לאחר תשעה באב.

18. מנהג בכל ישראל שלא לאכל בשר ושלל לשתות יין בתשעת ימים שמן ראש- חדש עד לאחר תשעה באב, ואסור אפלו בתבשיל שנתבשל בו בשר או שיש בו שמן. ואפלו בשר עוף, אסור. ואף מי שמאכלי חלב מזיקין לו יכול לאכל בשר עוף. ולצדך חולה, הכל מתר. ובסעודת מצוה, כגון מילה ופדיון הבן, וסיום מסכתא גם כן, מתרין בבשר ויין. וכל זאת מתר אפלו בערב תשעה באב קדם חצות היום, אבל לא אחר כך.

19. כוס של הבדלה במוצאי שבת, אם יש תינוק שישתה רב הכוס, נותנין לו. ואם לאו, יכול המבדיל בעצמו לשתות.

הלכות בין המצרים – חלק ה

20. אין מכבסין בתשעה ימים אלו. ואפלו חלוק או בגד שאינו רוצה ללבשו עד אחר התענית. ואפלו לתתם לכובס אינו יהודי אסור.

מטפחות שמלפפים בהם את התינוקות שמלכלכים אותן תדיר, מתר לכבסן. וכן נוהגים לכבס בגדי ילדים קטנים שמתלכלכים תדיר.

21. וכן אסור בתשעה ימים אלו ללבוש המכבסין מקדם אלא אם לבשו קודם. רק לכבוד שבת יש להתיר, וכן להציע על השלחנות לבנים, ולהחליף מטפחות הידים ומגבות, כדרך שעושין בשאר שבתות. אבל סדינים מכבסין אסור להציע.

22. אין עושין בתשעה ימים אלו בגדים חדשים, או מנעלים חדשים, אפלו על ידי אמן אינו יהודי. ולצדך גדול, כגון לנשואין שיהיו מיד אחר תשעה באב, מתר על ידי אמן אינו יהודי, אבל לא על ידי ישראל.

23. אין רוחצים במים חמים בתשעה ימים אלו. ויש אוסרים לרחץ כל גופו אפלו במים קרים אם אין צדך לצדך. אך לרפואה מתרים לרחץ אפלו במים חמים. וכן מי שסובל מזיעה, מתר לו לרחץ במים קרים, כי אין הוא מתרחץ לתענוג.

24. ראש חדש אב שחל בערב שבת, מי שרגיל לרחוץ בחמים בכל ערב שבת, מתר גם עתה לרחוץ אפלו בחמים. אבל בערב שבת חזון, אסור לרחוץ בחמים אפלו למי שרגיל בכך, כי אם פניו ידיו ורגליו.

דיני ערב תשעה באב

25. המנהג הישר הוא לאכל קדם מנחה סעודת קבע, ואחר כך מתפללין מנחה, ואין אומרים תחנון, משום דתשעה באב אקרי מועד, דכתיב, קרא עלי מועד. וסמוך לערב, יושבין על הארץ ואין צריכים לחלץ המנעלים. ולא ישבו שלשה ביחד, שלא יתחיבו בזמון. ואוכלים רק פת עם ביצה מבשלת קשה וקרה. וטובלין קצת פת באפר ואוכלים. וצריך לזהר להפסיק מבעוד יום.

אם מפסיק לאכל בעוד יום גדול ודעתו לאכל או לשותות אחר כך, צריך שיתנה קדם ברכת המזון שאינו מקבל עליו עדן את התענית.

26. בין השמשות אסור בכל מה שאסור בת"ב, ולכן צריכים לחלץ את המנעלים קדם בין השמשות.

הלכות בין המצרים – חלק ה

דברים האסורים בתשעה באב

27. דברי תורה משמחין את הלב, שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. ולכן אסור בתשעה באב ללמוד תורה, כי אם בדברים שמעציבים את לבו, כגון בספר ירמיה בדברים הרעים שבו, ופסוקי נחמה שבו ידלג. וכן מתיר ללמד בספר איוב, ומדרש איכה, וגמרא פרק אלו מגלחין וכו', שעוסקים בדיני אבל ומגדה, ובהגדה דפרק הנזקין, וירושלמי סוף מסכת תענית, שעוסקים בחרבן. ואף באלו שהוא מתיר ללמוד, אסור לעגן בהם איזה קשטא ותרוץ או דרוש, כי משמחים את הלב. מתיר לקרות כל סדר היום, אפלו איזהו מקומן.

28. רחיצה, אסורה בין במים חמים בין במים קרים. ואפלו להושיט אצבעו לתוך מים, אסור.

29. רחיצה שלא לתענוג, מתיר. ולכן רוחץ ידיו בשחרית, ויזהר שלא ירחץ רק אצבעותיו, שזהו עקר הרחיצה בשחרית, מפני שרוח רעה שורה על האצבעות. וכן אם היו ידיו מלכלכות בטיט וכדומה, מתיר לרחוץ במקום המלכלך. וכן כשעושה צרכיו, מתיר לרחוץ ידיו קצת כדרך תמיד. וכן לתפלת מנחה, ירחץ אצבעותיו.

30. נשים המבשלות וצריכות להדיח המאכלים, מתרות. שאינן מתכוונות לרחיצה.

31. סיכה גם כן אינה אסורה אלא של תענוג, ומי שיגש לו צרף לרפואה מתיר לסוד.

32. נעילת הסנדל, אינה אסורה אלא של עור. אבל של בגד וכדומה מתיר.

33. אסור לשאול בשלום חברו בתשעה באב. ואפלו לומר: בוקר טוב וכיוצא בו אסור. ואם עם הארץ או אינו יהודי שואליו בשלום, משיב בשפה רפה שלא יקפידו עליו. וכן אסור לשלוח מתנה לחברו, שזהו בכלל שאילת שלום.

34. לא יטיל בשוק, שלא יבוא לידי שחוק ושמחה.

35. בענין מלאכה, אנו נוהגים שכל מלאכה שיש בה שהוי קצת, אפלו אינה מעשה אמן אלא מעשה הדיוט, אסורין בלילה וביום עד הצהרים. וכן משא ומתן נוהגים לאסור קודם הצהרים. אבל מי שהוא

הלכות בין המצרים – חלק ה

ירא-שמים, יש לו להחמיר כל היום, בין במלאכה, בין במשא ומתן, שלא יסיח דעתו מן האבלות. ועל ידי אינו יהודי, מתר לעשות כל מלאכה. ודבר האבד מותר לעשות גם בעצמו.

36. נוהגין שאין יושבין על ספסל לא בליקה ולא ביום עד לאחר הצהריים, כי אם על הארץ, ולאחר הצהריים מתרין. אבל שאר דברים האסורים, אסורים עד צאת הכוכבים.

37. נוהגין שלא להכין צרכי סעודה עד אחר הצהריים אבל לצרף מצוה, מתר.

סדר יום תשעה באב

38. ערבית, נכנסין לבית הכנסת וצריכים לחלץ את המנעלים קדם בין השמשות. ואחר תפלת שמנה עשרה אומרים קדיש שלם עם תתקבל, ויושבים לארץ, ומדליקין קצת נרות. ואומרים איכה וקינוח בנחת ודרדך בכי. ואחר כך אומרים ואתה קדוש וקדיש שלם בלא תתקבל, לפי שאמר באיכה, שנתם תפלתי. וכן למחר בשחרית מדליגין תתקבל עד למנחה.

39. יש לאדם להצטער בענין משכבו, שאם רגיל לשכב על ב' כרים, ישכב עתה על אחד. ויש נוהגין לשכב בליל תשעה באב על הארץ.

40. בשחרית אין מניחין תפלין, משום דתפלין נקראים פאר. וגם אין לובשים טלית גדול, אלא לובשין טלית-קטן בלא ברכה. ואומרים מזמור לתודה. ושליח הצבור, בחזרת התפלה אומר ענו בין גואל לרופא, כמו בכל תענית צבור, ואינו אומר ברכת כהנים.

41. אין אומרים לא תחנון ולא א-ל ארד אפים משום שנקרא מועד. ומוציאין ספר תורה וקורין כי תוליד בנים וגו'. אחר קריאת התורה אומרים חצי קדיש, ומפטירין אסף אסיפם בנגון איכה, ומחזירין את ספר-התורה, ויושבים על הארץ ואומרים קינות, ויש להאריך בהן עד סמוך לצהריים.

אחר כך אומרים אשרי, ואין אומרים למנצח, אלא ובא לציון וגו', ומדליגין את הפסוק ואני זאת וגו' לפי שהיה נראה כמקיים ברית על הקינות. ועוד, דלא שיך לומר ואני זאת בריתי וגו' לא ימושו מפיך וגו' כיון שהכל בטלים ואסורים בדברי תורה. ואומרים ואתה קדוש וגו' ואומרים קדיש שלם בדלוג תתקבל, עלינו קדיש יתום, ואין אומרים לא שיר היחוד ולא שיר של יום ולא פטום הקטרת. ונכון שכל אחד יקרא אחר כך מגלת איכה.

הלכות בין המצרים – חלק ה

42. במנחה מניחין טלית ותפלין בברכות, ואומרים שיר של יום ושאר הדברים שחסרו בשחרית. אומרים נחם בברכת ולירושלים, ואם שכחו שם, אומר אחר עננו. ולא יסיים ברוך מנחם וכו', אלא כי אתה שומע וכו'. ואם גם לא נזכר עד לאחר שאמר ברוך אתה ה', גומר הברכה שומע תפלה ומתפלל כסדר, ואינו צריך לחזור.

שליח-הצבור, בחזרת התפלה אומר ברפת כהנים, ואחר התפלה קדיש שלם עם תתקבל.

דיני מוצאי תשעה באב

43. תניא, בז' באב נכנסו הגוים להיכל, ואכלו ושתו וקלקלו בו שביעי ושמיני, ותשיעי לעת ערב הציתו בו את האש, והיתה דולקת והולכת כל יום העשירי עד שקיעת החמה. והא דלא קבעו את התענית ליום העשירי, אף שרבו של היכל נשרף בו, מפני שהתחלת הפרעניות חמיר טפי. ואנו מחמירין שלא לאכל בשר ושלא לשתות יין בליל י' ולא ביום י' עד חצות היום, כי אם בסעודת מצוה. וכן אין לברך שהחיינו. גם אין לרחוץ ולא להסתפר ולכבס עד חצות יום י'.

אם היום העשירי חל בערב שבת, מתר לרחוץ ולהסתפר ולכבס מיד בשחרית, מפני כבוד השבת.

דברי חז"ל בעניני החורבן

א. רבי שמעון בן גמליאל אומר כל האכל ושותה בתשעה באב כאלו אכל ושותה

ביום הכפורים רבי עקיבא אומר כל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן

ברכה לעולם וחקמים אומרים כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על

ירושלים אינו רואה בשמחתה שנאמר שמחו את ירושלים וגלו בה כל אוהביה

שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה

ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה (תענית ל:)

ב. מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות

ושפיכות דמים ... אבל מקדש שני שהיו עוסקים בתורה ובמצות וגמילות חסדים

מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד

שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים. ... שאלו את רבי אליעזר

ראשונים גדולים או אחרונים גדולים? אמר להם תנו עיניכם בבירה (בבית

המקדש) (יומא ט:)

דברי חז"ל בעניני החורבן

ג. אקמץא ובר קמץא חרוב ירושלים: דההוא גברא דרחמיה קמץא, ובעל דבביה בר

קמץא. עבד סעודתא, אמר ליה לשמעיה זיל איתי לי קמץא, אזל איתי ליה בר

קמץא. אתא, אשכחיה דהוה יתיב, אמר ליה: מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא

גברא הוא! מאי בעית הכא? קום פוק! אמר ליה: הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך

דמי מה דאכילנא ושתינא. אמר ליה לא, אמר ליה יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך,

אמר ליה לא, אמר ליה יהיבנא לך דמי כלה סעודתיך, אמר ליה לא. נקטיה בידיה

ואוקמיה ואפקיה. אמר הואיל והוה יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמע מנה קא ניחא

להו! איזיל אכול בהו קורצא בי מלכא. אזל אמר ליה לקיסר: מרדו בך יהודאי! אמר

ליה מי יימר? אמר ליה שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה. אזל שדר בידיה

עגלא תלתא. בהדי דקאתי שדא ביה מומא בניב שפתים, ואמרי לה בדוקין שבעין,

דוכתא דלדין הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא. סבור רבנן לקרביה משום

שלום מלכות. אמר להו רבי זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי

מזבח! סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא, אמר להו רבי זכריה יאמרו מטיל מום

בקדשים יהרג! אמר רבי יוחנן ענותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה את

ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו (גטין נה:נו).

דברי חז"ל בעניני החורבן

ד. בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יפנסו לארץ, מנלן? ... דכתיב שלח לך אנשים, ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים, וכתיב וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום, הני ארבעים יום נכי חד הווי! אמר אביי תמוז דההיא שתא מלווי מליוה, דכתיב קרא עלי מועד לשפר בחורי, וכתיב ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא, אמר רבה אמר ר' יוחנן אותו היום (ערב) תשעה באב היה, אמר להם הקב"ה אתם בכיתם

בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות!

חרב הבית בראשונה, דכתיב (מ"ב כה) ובחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים עבד מלך בבל ירושלים וישרף את בית ה' וגו' (ירמיהו נב) ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא נבוזראדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלים: ותניא אי אפשר לומר בשבעה שהרי כבר נאמר בעשור, ואי אפשר לומר בעשור שהרי כבר נאמר בשבעה, הא כיצד? בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני, ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו, שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. והינו דאמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרבו של היכל בו נשרף. ורבנן? אתחלתא דפרענותא עדיפא. ובשניה מנלן? דתניא מגלגלין זכות ליום זכאי

וחובה ליום חייב (תענית כט.)

דברי חז"ל בעניני החורבן

5. אֲשַׁכְּחִיהָ (נְבוּזַרְאֲדָן) לְדַמְיָהּ דְזִכְרֶיהָ דְהוּוּ קָא מְרַתַח וְסָלִיק, אָמַר מַאי הָאֵי? אָמְרוּ לֵיהּ: דָּם זְבָחִים דְאֲשַׁתְפוּף, אֵייתִי דָּמִי וְלֹא אִידָמוּ, אָמַר לְהוּ: אֵי אֲמַרִיתוּ לִי מוּטָב, וְאֵי לָאוּ מְסַרִיקָנָא לְבִשְׂרֵיכּוּ בְּמִסְרָקֵי דְפְרִזְלֵי. אָמְרֵי לֵיהּ: מַאי נִימָא לָךְ? נְבִיָא הוּוּ בֵּן דְהוּוּ קָא מוּכַח לָן בְּמִלֵּי דְשְׂמִיָא, קָמִינָן עֲלוּיָהּ וְקָטְלִינָן לֵיהּ, וְהָא כְּמָה שְׁנִין דְלֹא קָא נִיח דְמִיָּה. אָמַר לְהוּ: אָנָּא מְפִיִסְנָא לֵיהּ. אֵייתִי סְנֵהֲדָרֵי גְדוּלָּה וְסְנֵהֲדָרֵי קְטָנָה קְטַל עֲלוּיָהּ וְלֹא נָח, בְּחוּרִים וּבְתוּלוֹת קְטַל עֲלוּיָהּ וְלֹא נָח, אֵייתִי תִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן קְטַל עֲלוּיָהּ וְלֹא נָח, אָמַר לֵיהּ: זְכַרְיָה זְכַרְיָה טוֹבִים שְׁבָהֶן אַבְדִּיתִים, נִיחָא לָךְ דְאַבְדִּינָהּ לְכוּלָּהּ? כְּדָאֲמַר לֵיהּ הֲכִי נָח. בְּהֵיאָא שְׁעָתָא הֲרַהַר תְּשׁוּבָה בְּדַעְתֵּיהּ, אָמַר וּמָה אִם עַל נַפְשׁ אַחַת כָּף, הֵהוּא גְבָרָא דְקָטַל כָּל הַנִּי נִשְׁמַתָּא עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה? עַרְק אֲזַל שְׂדֵר שְׂטֵר פְּטָרְתָא בְּבֵיתָהּ וְאַגִּיר. (גיטין נז:)

6. אָמַר רַבָּא לֹא חֲרַבָּה יְרוּשָׁלַיִם עַד שֶׁפָּסְקוּ מִמָּנָה בְּעַלֵּי אַמְנָה שְׁנֵאֲמַר שׁוּטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם וּרְאוּ נָא וּדְעוּ וּבְקִשׁוּ בְּרַחוּבוֹתֶיהָ אִם תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם יֵשׁ עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט מִבְּקִשׁ אַמּוּנָה וְאַסְלַח לָהּ (חגיגה יד.)

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא חֲרַבָּה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא עַל שְׂדָנּוּ בַּהּ דִּין תּוֹרָה. אֶלָּא דִּינֵי דְמַגִּיזְתָּא (אֱלִימִים) לְדִינּוּ? אֶלָּא אִימָא שְׁהַעֲמִידוּ דִּינֵיהֶם עַל דִּין תּוֹרָה וְלֹא עֲבְדוּ לְפָנִים מְשׁוּרְתֵי הַדִּין: (ב"מ ל:)